spirituum multitudo | que desideria sua ultra gaudiorum suorum plenitudinem non extendunt |
Quorum felicitatis sive jocunditatis incomprehensibilitatem comprehendere omnino non sufficiunt | Est autem
eorum gaudium non solum de contemplatione creatoris | sed etiam de contemplatione creaturarum que
Cum enim deum mirabilem in omnibus operibus suis inveniunt | ipsum nimis et ubique venerando
mirantur magnalia cuius quod diligunt | Inveniunt utrumque non solum in creatura incorporea
Sed etiam in creatura corporea | quod mirantur et unde creatorem eorum venerantur. Hec quidem
omnia jugiter contemplantur contemplando mirantur mirando ~~letantur~~ letantur et divina con
templatione congratulantur et mutua visione | letantur in creatura corporali speculatione.
Discimus et nos contemplantes mirari et mirantes contemplari | quid illa superne
beatitudinis cives omnia que sub ipsis sunt indesinenter aspiciunt. Omnia quoque que ab alto in
deum ratione et ordine comprehendunt | quo et mutua societate indissolubilique cari
tate in infinitum gaudeant | Quomodo in illam divine claritatis visionem insatiabiliter
inardescant | nichil est iocundius | nichil dulcius extra contemplationem | Quanto
amplius in celestium contemplatione delectantur | et delectando admirantur | tanto liberius
in motibus | tanto diligentius perscrutantur | profundius quoque illuminantur | Semper in eis
ineffabilibus quod mirentur et unde delectentur. Nusquam copiosior materia admirandi et nus
quam utilior causa delectandi. In hiis ergo semper sit tua admiratio. tua delectatio ver
itate est alia pro aliis querere | et per varia huc illuc quod cogitationum evagatione discur
rere. Deum namque cognoscere plenitudo sciencie est | et plenitudo huius sciencie plenitudo
glorie est | consummatio vero eterne perpetuitatis vite | Ad huius autem sciencie pleni
tudinem opus est intima cordis compunctione | quoque profunda investigatione suspiriis
quoque argumentis crebris gemitibus | quoque copiosis argumentationibus lacrimis | quoque fre
quentibus orationibus. quoque lectione gratia lacrimarum. quoque sacre litterature celestium potius
contemplatione. quoque terrestrium occupatione etc. ~~deo laus~~

Explicit Manuale beati Augustini de aspiratione
hominis ad deum | Deo laus per secula seculorum Amen

Incipit opusculum beati Francisci. Monitorium

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Universis christianis religiosis clericis laicis masculis et feminis omnibus qui
habitant in universo mundo frater franciscus eorum servus et subditus ob
sequium cum reverentia pacem veram de celo et sinceram in domino caritatem
Cum sim servus omnium omnibus servire teneor et administrare odorifera
verba domini nostri. Unde in mente considerans quod cum personaliter propter infirmitatem et
debilitatem mei corporis non possim singulos visitare proposui litteris presentibus et nunciis
verba domini nostri ihesu christi qui est verbum patris vobis referre. Et verba spiritus
sancti que spiritus et vita sunt. De verbo patris. Istud verbum patris tam dignum tam sanctum
et gloriosum nunciavit altissimus pater de celo per sanctum gabrielem angelum suum
in utero beate et gloriose virginis marie. Ex cuius utero verum recepit humanitatis
carnem et fragilitatis nostre. Qui cum dives esset super omnia voluit ipse in
mundo cum beatissima virgine matre sua eligere paupertatem. Et prope passionem
celebravit pascha cum discipulis suis. Et accipiens panem gratias egit et benedixit
et fregit dicens Accipite et comedite hoc est corpus meum. Et accipiens calicem
dixit hic sanguis meus novi testamenti qui pro vobis et multis effundetur in
remissionem peccatorum. Deinde oravit patrem dicens Pater si fieri potest transeat a
me calix iste. Et factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terram.
Posuit tamen voluntatem suam in voluntatem patris dicens Pater fiat voluntas
tua. Non sicut ego volo sed sicut tu. Cuius patris talis fuit voluntas ut filius eius
benedictus et gloriosus quem dedit nobis et natus fuit pro nobis se ipsum per
proprium sanguinem suum sacrificium et hostiam in ara crucis offerret. Non propter
se per quem facta sunt omnia sed pro peccatis nostris relinquens nobis exemplum ut sequamur
vestigia eius et vult ut omnes salvemur per eum et recipiamus ipsum puro corde
et casto corpore nostro. Sed pauci sunt qui velint eum accipere et salvi esse per eum
licet eius iugum suave sit et onus ipsius leve. Qui nolunt gustare quam suavis
sit dominus et diligunt tenebras magis quam lucem nolentes adimplere mandata
dei maledicti sunt de quibus dicitur per prophetam Maledicti qui declinant a man
datis tuis. Sed o quam beati et benedicti sunt illi qui deum diligunt et faciunt sicut dicit
ipse dominus in evangelio Diliges dominum deum tuum ex toto corde et ex tota mente
et proximum tuum sicut teipsum. Diligamus et adoremus eum puro corde et pura mente
quia ipse hoc super omnia querens dixit Veri adoratores adorabunt patrem in
spiritu et veritate. Omnes enim qui adorant eum in spiritu veritatis oportet eum adorare. Et di
camus ei laudes et orationes die ac nocte dicendo pater noster qui es in celis quia oportet nos
semper orare et non deficere. Sed peccata confiteamur sacerdotibus. Debemus siquidem
confiteri sacerdoti omnia peccata nostra et recipiamus corpus et sanguinem domini nostri ihesu

xpi ab eo. Qui non manducat carnem suam et bibit sanguinem suum non potest intrare
in regnum dei. Digne tamen manducet et bibat, quia qui indigne recipit iudicium
sibi manducat et bibit, non diiudicans corpus domini, id est non discernit. Faciamus
igitur fructus dignos penitentie. Et diligamus proximos sicut nosipsos. Et si quis non vult
eos amare sicut seipsum, saltem non inferat eis mala, sed faciat bona. Qui autem
potestatem iudicandi aliquos receperunt, iudicium cum misericordia exerceant, sicut ipsi volunt misericordiam
a domino obtinere. Iudicium sine misericordia erit illis qui non fecerint misericordiam. Habeamus itaque carita-
tem et humilitatem. Et faciamus elemosinam, quia ipsa lavat animas a sordibus peccato-
rum. Homines enim omnia perdunt que in hoc seculo relinquunt, secum tamen portant caritatis merce-
dem et elemosinam quam fecerunt, de quibus habebunt a domino premium et dignam remunerationem.
Debemus etiam ieiunare et abstinere a viciis et peccatis et a superfluitate ciborum et potus
et katholici esse. Debemus etiam ecclesias visitare frequenter et venerari clericos et vereri,
non tantum propter eos si sint peccatores, sed propter officium et administrationem
sanctissimi corporis et sanguinis ihesu christi, quod sacrificant in altari et aliis administrant.
Et firmiter sciamus omnes quia nemo salvari potest nisi per sancta verba et sanguinem
domini nostri ihesu christi, que clerici dicunt, annunciant et ministrant. Et ipsi soli ministrare
debent et non alii. Specialiter autem religiosi, qui renunciaverunt seculo, tenentur plura
et maiora facere et ista non dimittere. Debemus odio habere corpora nostra cum viciis et
peccatis, quia dominus dicit in evangelio: Omnia mala vicia et peccata a corde exeunt. De-
bemus diligere inimicos nostros et benefacere hiis qui nos odio habent. Debemus observare precepta
et consilia domini nostri ihesu christi. Debemus etiam nosmetipsos abnegare et ponere
corpora nostra sub iugo servitutis et sancte obediencie, sicut unusquisque promisit domino. Et nullus
homo teneatur ex obediencia obedire alicui in eo ubi committitur delictum vel peccatum.
Ille cui est obediencia commissa et qui habetur maior fiat sicut minor et aliorum fratrum
servus, et in singulos fratres suos misericordiam faciat et habeat quam vellet sibi fieri si in consimili
casu esset. Nec ex delicto fratris irascatur in fratrem, sed cum omni paciencia et humilitate
ipsum benigne moneat et sustineat. Non debemus secundum carnem sapientes esse
et prudentes, sed magis debemus esse humiles, simplices et puri. Et habeamus corpora
nostra in opprobrium et despectum, quia omnes per culpam nostram sumus miseri et putri-
di, fetidi et vermes, sicut dicit dominus per prophetam: Ego sum vermis et non homo,
opprobrium hominum et abiectio plebis. Numquam debemus desiderare esse super alios, sed
magis debemus esse servi et subditi omni humane creature propter deum. Et omnes
illi et ille dum talia fecerint et perseveraverint usque in finem, requiescet super eos
spiritus domini et faciet in eis habitaculum et mansionem. Et erunt filii patris celestis cuius
opera faciunt. Et sunt sponsi, fratres et matres domini nostri ihesu christi. Sponsi sumus quando
spiritu sancto coniungitur fidelis anima ihesu christo. Fratres eius sumus quando facimus voluntatem

patris eius qui de celo est . matris que de corde et corpore nostro per amorem pariamus et si
cerissimam constantiam parturimus eum per sanctam operacionem . quam lucem debet aliis in exemplum
O quam gloriosum et sanctum et magnum est habere patrem de celis . O quam sanctum preciosum parakitum pul
chrum et admirabilem habere sponsum . O quam sanctum et dilectum beneplacitum humilem pacificum dul
cem et amabilem et super omnia desiderabilem habere talem fratrem . quia posuit animam suam
pro ovibus suis . et oravit pro nobis dicens . pater sancte serva eos in nomine tuo quos dedisti
michi . verba que dedisti michi dedi eis . et ipsi acceperunt et cognoverunt vere quia a te exivi et crediderunt
quia tu me misisti . Rogo pro eis et non pro mundo benedic et sanctifica eos et pro eis sanctifico
me ipsum ut sint sanctificati in unum ut nos sumus . Volo pater ut ubi ego sum et illi sint mecum
ut videant claritatem meam in regno . Ei autem qui tanta sustinuit pro nobis . tot bona
contulit et confert etiam in futurum omnis creatura que in celis et in terra in mari et in abissis reddat laudes
deo . gloriam et honorem et benedictionem . quia ipse est virtus et fortitudo nostra . qui est solus bonus so
lus altissimus . solus omnipotens admirabilis gloriosus . et solus sanctus laudabilis . et
benedictus per infinita seculorum secula. Amen ~~~ || De penitencia et contricione .

O Mnes autem illi qui non sunt in penitencia . et non recipiunt corpus et sanguinem domini nostri ihesu
christi . et operantur vicia et peccata . et qui ambulant post malam concupiscentiam
et mala desideria et non observant que promiserunt et serviunt mundo carnalibus
desideriis . curis et sollicitudinibus huius seculi et curis huius vite decepti a diabolo
cuius filii sunt . et eius opera faciunt . ceci sunt . quia verum lumen non vident dominum nostrum ihesum christum .
sapientiam non habent spiritualem . quia non habent filium dei in se . qui est vera sapientia patris . de quibus dicitur
sapientia eorum devorata est . vident agnoscunt et sciunt et faciunt mala . et scienter perdunt
animas suas . Videte ceci decepti . ab inimicis nostris . scilicet a carne . mundo et diabolo . quia
corpori dulce est facere peccatum . et amarum servire deo . quia omnia mala vicia et peccata
de corde hominum exeunt . et procedunt sicut dominus dicit in ewangelio . et nichil habent
in hoc seculo neque in futuro . Putantes diu possidere vanitates huius seculi . sed decepti
sunt . quia veniet dies et hora de quibus non cogitant et nesciunt et ignorant et

T Ristitiatur corpus mors appropinquat || De infirmo qui male penitet
quant . veniunt amici et propinqui dicentes . Dispone tua . Ecce uxor eius et filii
eius . et propinqui . et amici fingunt se flere . Et respiciens vidit eos flentes
. movetur malo motu cogitando intra se dicens . Ecce animam meam et
corpus meum et omnia mea pono in manibus vestris . Vere iste homo est maledictus qui confidit
et exponit animam suam et corpus et omnia sua in talibus manibus . Unde dicit dominus per prophetam maledictus
homo qui confidit in homine . Et statim faciunt venire sacerdotem . dicit ei sacerdos
vis recipere penitenciam de omnibus peccatis tuis . Respondit volo . vis satisfacere de commissis et
que fraudasti et decepisti homines sicut potes de tua substantia . Respondit non . Et sacerdos dicit
quare non . Respondit . Omnia disposui in manibus propinquorum et amicorum . Et incipit perdere loquelam
et sic moritur ille miser . Et sciant omnes quod ubicumque et qualitercumque homo moriatur in
criminali peccato sine satisfactione et potest satisfacere et non satisfecisset . diabolus rapit animam eius
de corpore suo cum tanta angustia et tribulacione . quanta nulla scire potest nisi qui recipit . et omnia

talenta et potestas et scientia quam putabat habere auferetur ab eo. Et propinqui et amici re-
linquunt et ipsi tollent et divident substantiam eius. Et dicunt postea Maledicta sit anima eius
quia plus potuit dare nobis et acquirere quod non acquisivit. Corpus comedunt vermes
et ita perdit corpus et animam in isto brevi seculo et ibit ad infernum ubi cruciabitur sine fine.
Ego frater Franciscus minor servus vester rogo et obsecro vos in caritate que deus est et cum
voluntate osculandi vestros pedes quod hec verba et alia domini nostri Ihesu Christi cum humilitate et
caritate debeatis recipere et operari et observare. Et omnes illi et ille qui ea benigne re-
ceperint et miserint aliis in exemplum et si in ea perseveraverint usque in finem benedicat eis pater
In nomine summe trinitatis et sancte unitatis patris et et filius et spiritus sanctus Amen
filii et spiritus sancti Amen. Reverendis et multum diligendis fratribus universis fratribus N. generali
ministro religionis minorum fratrum domino suo et ceteris ministris generalibus qui post eum erunt et omnibus
ministris et custodibus et sacerdotibus eiusdem in Christo humilibus et omnibus fratribus sim-
plicibus et obedientibus primis et novissimis frater F. homo vilis et caducus vester parvu-
lus servulus. Salutem in eo qui redemit nos et lavit in pretioso sanguine suo. Cuius no-
men audientes adorate eum cum timore et reverentia proni in terram. Dominus Ihesus Christus altis-
simi filius nomen illius qui est benedictus in secula Amen. Audite domini filii et fratres mei et auri-
bus percipite verba mea. Inclinate aurem cordis vestri et obedite voci filii dei. Custodite in toto
corde vestro mandata eius et consilia eius perfecta mente implete. Confitemini ei quoniam bonus et
exaltate eum in omnibus operibus vestris quoniam ideo misit vos in universo mundo ut verbo
et opere detis testimonium voci eius et faciatis scire omnes quia non est omnipotens preter eum. In disciplina
et obedientia sancta perseverate et que promisistis ei bono et firmo proposito adimplete. Tamquam
filiis offert se nobis dominus deus. Deprecor itaque omnes vos fratres cum osculo pedum et ea caritate
qua possum ut omnem reverentiam et omnem honorem quantumcumque poteritis exhibeatis sanctissimo
corpori et sanctissimo sanguini domini nostri Ihesu Christi in quo que in celis et que in terris sunt pacificata
sunt et reconciliata omnipotenti deo. Rogo etiam in domino omnes fratres meos sacerdotes altissimi quando
missam celebrare voluerint puri faciant pure cum reverentia verum sacrificium sanctissimi corporis
et sanguinis domini nostri Ihesu Christi sancta intentione et munda non pro ulla terrena re neque pro ti-
more vel amore alicuius hominis quasi placentes hominibus sed omnis voluntas quantum adiuvat gratia ad deum
dirigatur ipsi soli summo domino inde placere desiderans quia ipse ibi solus operatur sicut sibi placet. Quoniam
sicut ipse dicit hoc facite in meam commemorationem. Si quis aliter fecerit Iudas traditor efficitur
et reus fit corporis et sanguinis domini. Recordamini fratres mei sacerdotes quod scriptum est de lege
Moysi quod transgredientes in corporalibus sine ulla miseratione per sententiam domini moriebantur.
Quanto maiora et deteriora meretur pati supplicia qui filium dei conculcaverit et sanguinem testamenti
pollutum duxerit in quo sanctificatus est et spiritui gratie contumeliam fecerit. Despicit enim homo
polluit et conculcat agnum dei quando sicut dicit apostolus non diiudicans et discernens sanctum
panem Christi ab aliis nutrimentis vel operibus vel indignus manducat vel etiam si esset dignus vane
et indigne manducat cum dominus per prophetam dicat Maledictus homo qui facit opus dei fraudulenter et
sacerdotes qui nolunt hoc ponere super cor in veritate condempnet dicens Maledicam bene-
dictionibus vestris. Audite fratres mei si beata virgo sic honoratur ut dignum est quia ipsum portavit in
sanctissimo utero. Si beatus baptista sic contremuit et non audebat tangere sanctum dei verticem. Si sepulchrum in
quo per aliquod tempus iacuit veneratur quantum debet esse dignus sanctus et iustus qui non iam moriturum sed in eternum